Eduskunnan lakivaliokunta
LaV@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö, HE 103/2017 vp

Asia: Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laeiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain ja ajokorttilain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Suomen Kuljetus ja Logistiikka (myöh. SKAL) esittää pyydettynä lausuntona maanteiden tavaraliikenteen ja logistiikan kannalta seuraavaa:

1. Yleistä

Lausuntopyynnön kohteena olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutoksia sakkomenettelyn sisältöön ja käyttöalaan. Pidämme tärkeänä, että tuomiovallan lisääminen tuomioistuimen ulkopuolella toteutetaan heikentämättä asianosaisten oikeusturvaa. Valtuuksien käyttäjien asiantuntemuksesta, valvonnasta ja vastuusta on huolehdittava asianmukaisesti. Ratkaisuvalta sakkomenettelyssä tulee rajata asioihin, jotka ovat yksinkertaisia ja selviä. Yksilöllä on myös aina oltava todellinen mahdollisuus saada asiansa riippumattoman tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Kannatamme esityksessä mainittujen muutosehdotusten vaikutusten tarkkaa kokonaisarviointia. Pidämme sinänsä kannatettavana kehityssuuntana sitä, että rikosasioiden käsittelyajat lyhenisivät ja oikeuslaitos voisi keskittyä ydintehtäviinsä eli vaikeiden ja riitaisten asioiden käsittelyyn. Samalla on kuitenkin varmistettava, että muutokset ovat tarkoituksenmukaisia myös tietojärjestel-

mien mahdolliset laajat muutostarpeet sekä poliisin ja syyttäjälaitoksen resurssit huomioiden.

2. Epäillyn suostumuksesta sakkomenettelyn käyttöön ja muutoksenhausta

Epäillyn suostumusta koskevaa sääntelyä ehdotetaan kevennettäväksi niin, ettei suostumus rajoittaisi sakkomenettelyn käyttöä. Voimassaolevan sakkomenettelyn käyttö edellyttää, että epäilty tunnustaa teon ja hyväksyy siitä määrättävän seuraamuksen. Voimassa oleva sääntely rajoittaa myös muutoksenhakua ja siten oikeusturvaa, sillä mikäli henkilö on pätevästi tunnustanut teon ja hyväksynyt seuraamuksen, ei hän voi enää kiistää tekoon syyllistymistä muutoksenhakuvaiheessa tai arvioida seuraamusta olennaisesti toisin kuin hyväksymässään sakko- tai rangaistusmääräyksessä.

Esityksessä ehdotetaan, että edellytykset teon tunnustamiselle ja seuraamuksen hyväksymiselle sakkomenettelyn käyttämiseksi poistetaan laista. Tällöin asia voitaisiin ratkaista sakkomenettelyssä, vaikka epäilty olisi kiistänyt teon, mikäli hän antaisi suostumuksensa sakkomenettelyn käyttöön ja luopuisi oikeudestaan suulliseen oikeudenkäyntiin.

Pidämme tärkeänä sitä, että epäillylle selvitetään suostumuksen antamisen merkitys. Mikäli valitusmahdollisuudet ovat todelliset ja riittävän laajat, ei teon tunnustamisen puuttuminen ole mielestämme itsessään este sakkomenettelyn käyttämiselle. Muutoksenhakumenettelyä onkin esitetty muutettavaksi. Muutos ehdotetaan toteutettavaksi siten, että valitusperusteita rajaavaa säännöstä muutettaisiin epäillyn osalta niin, että epäilty voisi hakea muutosta sakkomenettelyssä annettuun määräykseen vastaavilla perusteilla kuin käräjäoikeuden ratkaisusta valitetaan hovioikeuteen. Tämä parantaisi epäillyn oikeusturvaa ja on kannatettava muutosehdotus.

SKAL pitää välttämättömänä, että epäillyn valitsemasta menettelystä riippumatta on aina mahdollisuus saattaa asiansa käräjäoikeuden käsiteltäväksi myös siinä tapauksessa, että epäilty on ensin antanut suostumuksensa sakkomenettelyn käyttämiseen.

3. Ajokieltomenettelystä

Esityksessä ehdotetaan, että toimivalta ajokieltoseuraamusten määräämiseen siirrettäisiin kaikilta osin poliisille. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että poliisi määräisi myös rattijuopumukseen ja törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen liittyvän ajokiellon käräjäoikeuden sijaan. Ajokielto määrättäisiin syyksi lukevan ratkaisun pohjalta hallinnollisessa menettelyssä. Muutoksenhaku ajokieltopäätöksiin tapahtuisi vaatimalla oikaisua ja valittamalla sen jälkeen hallinto-oikeuteen. Ajokieltomenettelyä myös yksinkertaistettaisiin niin, että kuulemismenettely voitaisiin käynnistää jo tapahtumapaikalla ennen syyksi lukevan ratkaisun antamista.

Esityksessä on todettu, ettei ajokieltomenettelyn muuttaminen heikentäisi oikeusturvaa, kunhan ajokieltoviranomaisella olisi mahdollisuus saada käyttöönsä ajokiellon keston ja lajin valinnassa tarvittava informaatio. Pidämme myös tärkeänä, että mahdolliseen uuteen malliin siirryttäessä korostetaan asianosaisen kuulemisen merkitystä ja edellytetään, että poliisilla on tosiasiassa oltava riittävät mahdollisuudet ottaa huomioon seikat, joilla on merkitystä ajokieltopäätöksen tekemiseen kussakin yksittäistapauksessa.

Ajokiellon keston määrittelemisen lisäksi poliisin toimivaltaan kuuluisi myös pohdinta siitä, tulisiko ajokielto määrätä ehdollisena. Nyt voimassaolevassa järjestelmässä tuomioistuin määrää esimerkiksi törkeään liikenneturvallisuuden vaarantamiseen liittyvän ajokiellon samalla kun se antaa rangaistuksen teosta. Uudessa mallissa poliisin tulisi arvioida tekoon ja tekijään liittyvät olosuhteet

uudelleen ja näin ollen myös edellytykset ehdollisen ajokiellon antamiselle. Tosin poliisi tekee nykyäänkin mm. määrätessään ajokieltoa toistuvien rikkomusten perusteella arviointia siitä, olisiko asiassa perusteita antaa varoitus ajokiellon sijasta esimerkiksi ajo-oikeuden haltijan toimeentulon tai liikkumistarpeen takia. Uuden mallin mukaan poliisille tulisi kuitenkin entistä enemmän harkintavaltaa ajokiellon keston ja muodon osalta. SKAL ei pidä tarkoituksenmukaisena sitä, että ajokieltoa ja teosta annettavaa rangaistusta määrätään toisistaan erillään. Katsomme, ettei poliisilla tulisi olla oikeutta määrätä ajokieltoa sen jälkeen, kun tuomioistuin on jo arvioinut tekoa ja siitä annettavaa rangaistusta. Tuomioistuimen tulisi itse tehdä myös ajokieltoa koskeva päätös osana teon kokonaisarviointia ja –rangaistusta.

Esityksessä ehdotetaan myös poliisille mahdollisuutta määrätä väliaikainen ajokielto päättymään kuljettajan perustellusta pyynnöstä, vaikka ajokieltoon liittyvää rikosasiaa ei olisi vielä ratkaistu tuomioistuimessa. SKAL ehdottaa lisäksi, että poliisi ei saisi määrätä väliaikaista ajokieltoa, jos on syytä epäillä, että kyseisen teon seuraamuksena on ehdollisena määrättävä ajokielto.

Muutoksessa pitää estää ne kohtuuttomat tilanteet, joissa kuljettaja on määrätty väliaikaiseen ajokieltoon, rikosasian käsittely viivästyy ja lopulta syyte väliaikaisen ajokiellon aiheuttaneesta teosta hylätään. Nykyjärjestelmän mukaan perusteettoman ajokiellon aiheuttamaa taloudellista menetystä ei em. tapauksessa lähtökohtaisesti korvata, joten väliaikaisen ajokiellon päättämisedellytysten uudelleenarviointi on varmasti tarpeellista.

Haluamme korostaa, että oikeudenmukaisen ja kohtuullisen ajokieltojärjestelmän luominen on ammattiliikenteen kuljettajien kannalta ensiarvoisen tärkeässä asemassa. Ajokiellon kokonaisseuraamus ammattiliikenteen kuljettajalle on huomattavasti kovempi kuin tavalliselle tienkäyttäjälle ja usein epäsuhteessa ajokieltoon johtaneiden tekojen vakavuuteen ja moitittavuuteen nähden. Kat-

somme, että ajokieltojen määräämismenettelyn uudistaminen tulisi käsitellä yhdessä tieliikennelainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä, huomioiden sekä ajokieltojärjestelmän että liikennerikkomusten sanktiojärjestelmän muutostarpeet. Kannatamme liikennevirhemaksujärjestelmää, jossa kaikki liikenteen rikkomuksista määrättävät rikesakot sekä osa nykyisin sakkojärjestelmän piiriin kuuluvista lievistä liikennerikkomuksista muutettaisiin hallinnollisiksi seuraamuksiksi.

Helsingissä 18.10.2017

Kunnioittaen,

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

Iiro Lehtonen
Toimitusjohtaja

Hanna-Liisa Hammarén
Lakimies